

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Аудіовізуального мистецтва та медіа технологій	Рівень вищої освіти	1-й освітній
Кафедра	Методології крос-культурних практик	Рік навчання	3-й
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Нормативна, з циклу професійної підготовки
Спеціальність	022 Дизайн	Семестри	Осінній (1)

АРТ-РИНОК І ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА

Семестр (осінній, 01 вересня – 15 грудня 2025 р.)

Викладач	Сагалович Ангеліна Андріївна, доцент ХДАДМ
E-mail	angelina_sagalovich@yahoo.com
Адреса	к. 203, поверх 2, корпус 3, вул. Мистецтв 11 057 706-28-11 (кафедра),

Укладач силабусу – к.е.н. Сагалович Ангеліна Андріївна, доцент. ©

На підставі Закону України про інтелектуальну власність авторські права щодо цієї програми належать Сагалович А.А. Програма в цілому або окремі її частини без письмового дозволу автора не можуть бути скопійовані чи передані іншим особам та установам.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою вивчення дисципліни «Арт-ринок і художня культура» є певний обсяг знань з історії, теорії і методики дизайну, навчальних дисциплін «Проектування», «Комп'ютерне моделювання», «Ергономіка», «Технологія матеріалів», «Основи науково-дослідної роботи».

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Основною формою комунікації студента з викладачем є безпосереднє спілкування в аудиторії під час проведення занять. Поза Академії офіційним каналом комунікації стає спілкування у форматі листування через електронну пошту, яке відбувається в робочі дні тижня. Передбачені наступні умови електронного листування:

- 1) в темі листа вказується назва дисципліни: «Арт-ринок і художня культура»;
- 2) в полі тексту листа надається конкретне ім'я та прізвище відправника, чітко визначаються питання, відповіді або інша інформація, додаються файли з зображеннями виконаних вправ, проектів і т. д;
- 3) файли підписувати таким чином: прізвище_ завдання. Розширення: текст — doc, docx, ілюстрації — jpeg, pdf.

Консультації з викладачем в стінах академії відбуваються у визначені дні та години. В умовах Covid-карантину та військового часу передбачено проведення On-line консультацій і групових відео-конференцій на платформі Zoom. В окремих випадках (за умови домовленості з викладачем) можливе спілкування через WhatsApp або Viber.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Навчальною базою дисципліни «Арт-ринок і художня культура» є матеріали теоретичного, методичного та практичного характеру, складені та систематизовані за авторською

методикою укладача силабуса, ст. викладача Сагалович А.А. Теоретична частина матеріалів транслюється студентам під час лекцій у вигляді основних положень, що розкривають сутність, особливості і принципи організації економічного процесу та менеджменту. Лекційний матеріал ілюструється низкою наочних зразків, які демонструють приклади, створених на основі новітніх проектних ідей з урахуванням передових наукових і технологічних досягнень. Цей матеріал слугує фундаментом до опанування професійних компетенцій, знань і навичок з економічного проектування та менеджменту. Характер і склад дисципліни не передбачає необхідності методичних рекомендацій традиційного типу, замість яких студентам надається перелік рекомендованої для опрацювання основної та додаткової літератури (монографії, книги, навчальні посібники, періодичні видання, проспекти дизайнерських виставок) і джерел Інтернету (див. Список рекомендованої літератури). Дисципліна викладається українською мовою. Застосування інших мов (російської, англійської, німецької) передбачено у випадку тлумачення першоджерел певних положень, дефініцій, спеціальних термінів, а також при індивідуальному спілкуванні з іноземними студентами.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ ТА РЕСУРСИ

Специфіка курсового завдання «Арт-ринок і художня культура» передбачає, априорі, посилання на матеріали з історії, теорії та професійної практики фінансів та менеджменту. Наголошується, що в складі вихідної документації, посилання на матеріали видань, включаючи назви книг, статей, авторів публікацій і художньо-проектних творів, є обов'язковою умовою. Вказується, що навчально-інформаційні матеріали, дані про авторів, дизайнерські школи, творчі групи і т.ін. можна переглянути у мережі Інтернет.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Практичний характер дисципліни передбачає застосування обладнання двох типів: аудиторного (меблі, штучне освітлення, демонстраційні дошки) та власного (ноутбуки, електронні графічні планшети, що належать студентам). Для виконання навчальних завдань, студенти мають користуватися комп'ютерними програмами. Головною програмою, необхідною для написання тексту пояснювальної записки до проекту є Microsoft Word. Вибір програм здійснюється студентом самостійно, з урахуванням технічних можливостей ПК, рівня опанування програми, особливості проектного завдання.

МЕТА Й ЗАДАЧІ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни

полягає в максимально репрезентативному вивченні сучасних арт-ринкових практик, що пов'язані із комерційним та соціально-культурним обігом творів мистецтва (в рамках аукціонізму, арт-дилерства, виставково-галереїної діяльності та арт-кураторства).

Завдання дисципліни

- дослідження арт-ринкових практик у контексті еволюції художньої культури;
- вивчення основних типологій, методів та дослідницьких технік, що визначають художній статус та ринкову стратиграфію мистецького твору.

ПЕРЕЛІК ЗАГАЛЬНИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Дисципліна забезпечує загальні компетентності: здатність зберігати та примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства.

Вказані загальні компетентності, формуються у здобувача освіти в процесі вивчення дисципліни і дозволяють проводити професійну діяльність:

- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

- Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, їх місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати:

- предмет, функції та основну проблематику арт-ринкових взаємин;
- поняття і терміни, пов'язані із специфікою функціонування художньої культури у соціально-економічному, експозиційному та експертному фокусі;

вміти:

- орієнтуватися в апараті дослідження арт-ринкових взаємин;
- систематизувати мистецькі явища та феномени у відповідності до мети та завдань арт-ринкових взаємодій;

мати навички:

- атрибуції творів мистецтва;
- інтерпретації та узагальнення здобутих аналітичних результатів.

В результаті навчання, здобувач освіти має досягнути таких очікуваних результатів навчання:

- Застосовувати набуті знання і розуміння предметної області та сфери професійної діяльності у практичних ситуаціях.
- використовувати у професійній діяльності прояви української ментальності, історичної пам'яті, національної самоідентифікації і творчого самовираження;
- застосовувати історичний творчий досвід, а також успішні українські та зарубіжні художні практики;
- розуміти специфіку психології творчості, закономірності розвитку арт-ринку і художньої культури, застосовувати теоретико-методологічні засади брендингу та маркетингу в проектній діяльності.
- Мати здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії.

Вивчення даної дисципліни сприяє орієнтуванню студентів стосовно спеціалізації на подальших курсах. Теоретичні знання разом із практичними заняттями забезпечать більшу професійну зорієнтованість студентів, безперервність процесу навчання і його взаємозв'язок з іншими навчальними предметами курсу.

ТЕМАТИКА І РОЗПОДІЛ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

Теоретичний розділ дисципліни «Арт-ринок і художня культура», що містить 12 тем:

Модуль 1. Арт-ринок як сукупність відносин

1.1. Що таке арт-ринок? Арт-ринкові практики в системі художньої комунікації.

Поняття «вартості» та «ціни» художнього твору.

- 1.2. Що робить митця «видимим» на арт-ринку? Мистецька ієрархія: функціонування, особливість побудови та художнього унормування.
- 1.3. Чому арт-ринки прагнуть не перетинатися? Типологія арт-ринкових відносин. Арт-ринок як формалізований контекст мистецтва. Поняття «художнє життя».
- 1.4. Символізм та символічна вартість твору мистецтва. Чому одне мистецтво продається дорого, а інше – не є предметом продажу? Бренди та цінності.
- 1.5. Художнє виробництво: чому і як саме люди споживають мистецтво? Споживання мистецтва як культурного продукту. «Елітарна» і «масова» концепції.

Модуль 2. Арт-ринок: напрями, актори, тенденції

- 2.1. Феномен «медіаторів» арт-ринку: дилер, галерист, аукціоніст, арт-критик. Для чого потрібні посередники?
- 2.2. Аукціон як система художньо-мистецьких відносин. Чому на арт-ринку не можна без аукціонів? Аукціон в мережі та платформі.
- 2.3. Як «Сотбіс» продає Боттичеллі? Аукціонні будинки як медіатори.
- 2.4. Арт-ринок антикваріату. В чому відмінність між «старою річчю» і твором мистецтва? Феномен «постійної» кількості антикваріату. Рідкість як основа цінності.
- 2.5. Арт-колекціонування та колекційні мистецькі тренди: мода та незаплановані випадковості. Типологія колекційних практик. Явище «pleasure premium» як джерело художньої вартості.
- 2.6. Галерея та арт-кураторство. Як художня критика та дослідницькі практики стали окремим продуктом на арт-ринку?
- 2.7. Сучасні арт-ринкові тренди. Як стартаперу стати учасником арт-ринку?

Форма підсумкового контролю засвоєння знань – **залік**.

ОПИС І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна вивчається протягом одного семестру: 1-го (осіннього). На вивчення дисципліни виділяється 3 кредитів ECTS. Загальний об'єм годин – 120, з яких на аудиторні заняття відводиться 30 годин (30 лекційних). Структура дисципліни складається з 2-х модулів в осінньому семестрі. Програмна задача кожного модулю полягає в опануванні студентами професійних знань і компетенцій, що передбачає самостійне розв'язання складної спеціалізованої задачі або практичної проблеми у сфері економічного проектування та менеджменту яка характеризується комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів суспільних наук.

Рубіжна перевірка рівня і якості отриманих знань та навичок здійснюється під час здачі модульних завдань, підсумкова – залікових переглядах в кінці семестрів.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми і зміст матеріалу розкриваються в ході проведення лекційних та практичних занять. Лекційні заняття закладають загальні знання про науково-теоретичні підвалини проблем економічного проектування та менеджменту. Практичні заняття надають спеціальні знання та навички, необхідні для професійної роботи з менеджменту в дизайн-середовищі. Самостійна робота студентів спрямована на розвиток індивідуальних здібностей, закріплення отриманих знань і здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук. Зміст самостійної роботи включає пошук і аналіз додаткової інформації, підготовку усних і письмових відповідей під час рубіжного контролю, а також (за бажанням) написання статей, тез доповідей, рефератів, завершення роботи та підготовка до заліку.

ПРОГРАМНІ ВИМОГИ ДИСЦИПЛІНИ

Програмою передбачено виконання 1-го курсового завдання. Мета завдання полягає в підготовці тематичних завдань на обрану тему. Під час виконання цього завдання студенти закріплюють знання з дисципліни.

Завдання передбачають закріплення методології комплексного та системного підходу для вирішення і набуття практичних навичок з курсу «Арт-ринок і художня культура».

У результаті навчання студент зможе самостійно розв'язувати складні спеціалізовані задачі або практичної проблеми у сфері менеджменту яка характеризується комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів суспільних наук.

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів як студентам, так і викладачу. За необхідності студент має спитати дозволу вийти з аудиторії (окрім заліку).

При обговоренні, під час лекцій, питань дисципліни вітається власна думка з теми заняття, аргументоване відстоювання позиції.

У разі відрядження, хвороби тощо викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю із завідувачем кафедри та студентами.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTI

Пропускати заняття без поважних причин недопустимо (причини пропуску мають бути підтверджені). Запізнення на заняття не вітаються. Якщо студент пропустив певну тему, він повинен самостійно відпрацювати її та під час складання заліку відповісти на ключові питання.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, публікації тез, при виконанні контрольної роботи, складанні заліку). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час складання заліку помічено, що студент використовує чужі конспекти — студент отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю.

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
1	2	3	4	5	6	7
	1	лекційне	Що таке арт-ринок? Арт-ринкові практики в системі художньої комунікації. Поняття «вартості» та «ціни» художнього твору.	2	Модульна контрольна робота №1.	Виконується самостійно в аудиторії, письмово
	2	лекційне	Що робить митця «видимим» на арт-ринку? Мистецька ієрархія: функціонування, особливості побудови та художнього унормування.	2		
	3	лекційне	Чому арт-ринки прагнуть не перетинатися? Типологія	4		

			арт-ринкових відносин. Арт-ринок як формалізований контекст мистецтва. Поняття «художнє життя».			
	4	лекційне	Символізм та символічна вартість твору мистецтва. Чому одне мистецтво продається дорого, а інше – не є предметом продажу? Бренди та цінності.	2		
	5	лекційне	Художнє виробництво: чому і як саме люди споживають мистецтво? Споживання мистецтва як культурного продукту. «Елітарна» і «масова» концепції.	4		
	6	лекційне	Феномен «медіаторів» арт-ринку: дилер, галерист, аукціоніст, арт-критик. Для чого потрібні посередники?	2	Модульна контрольна робота №2. Тестові завдання.	Тестові завдання виконуються самостійно в аудиторії, модульна контрольна робота захищається протягом семестру.
	7	лекційне	Аукціон як система художньо-мистецьких відносин. Чому на арт-ринку не можна без аукціонів? Аукціон в мережі та платформі.	2		
	8	лекційне	Як «Сотбіс» продає Боттичеллі? Аукціонні будинки як медіатори.	2		
	9	лекційне	Арт-ринок антикваріату. В чому відмінність між «старою річчю» і твором мистецтва? Феномен «постійної» кількості антикваріату. Рідкість як основа цінності.	2		
	10	лекційне	Арт-колекціонування та колекційні мистецькі тренди: мода та незаплановані випадковості. Типологія колекційних практик. Явище «pleasure premium» як джерело художньої вартості.	4		
	11	лекційне	Галерея та арт-кураторство. Як художня критика та дослідницькі практики стали окремим продуктом на арт-ринку?	2		

	12	лекційне	Сучасні арт-ринкові тренди. Як стартаперу стати учасником арт-ринку	2		
--	----	----------	---	---	--	--

МЕТОД КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.

В якості методу поточного контролю знань використовуються контрольне опитування за результатами вивчення теоретичного курсу та перевірка знань за результатами підготовки тематичних завдань.

Формою проведення контрольного опитування є усна відповідь на вибіркові контрольні питання за темами, що входять до теоретичного розділу дисципліни.

Методом завершального контролю знань є залік.

Залік провадиться у формі усної відповіді на вибіркове питання за однією з тем лекційного курсу та здачі практичного завдання.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування, практична та самостійна робота

Теоретична частина		Практична робота	Підсумковий залік	Сума
T: 1 – 5	T:6 –12	T: 1 - 12		
20	20	30	30	100
Всього балів				100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
64-74	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно, з можливістю повторного складання	незадовільно, з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незадовільно, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання
90-100	A	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали та приклади за темою. Відповів на додаткові питання. Розширив роботу до рівня тез до конференції. Подача акуратна, без помилок
82-89	B	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Подача акуратна, без помилок
75-81	C	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок
64-74	D	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але

		зробив декілька незначних помилок
60-63	E	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, є невеликі проблеми з форматуванням
35-59	FX	Студент не в повному обсязі опанував матеріал теми, робота виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, відсутність творчого підходу тощо), наявні проблеми з форматуванням
0-34	F	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теми, виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, невідповідність завданню, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо).

СИСТЕМА БОНУСІВ

При виставленні підсумкової оцінки за курс передбачена можливість додаткових балів, у тому числі: за творчу активність студента під час проведення практичних занять, що наочно проявилось в оригінальних проектних та інноваційних пропозиціях (1-3 бали), участі в Олімпіаді, конкурсі, виставці, студентській конференції, конкурсі студентських наукових робіт, написання рефератів (5–7 балів), пошук грантів(3-5 балів). Максимальна кількість балів - 10.

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

На проведення занять розповсюджуються загально прийняті норми і правила поведінки, затверджених положеннями про Вищу школу. Вітається власна думка студентів з теми заняття, активне обговорювання проектних проблем, аргументоване відстоювання авторської позиції. Разом із тим під час занять не допускаються дії, які порушують порядок і заважають навчальному процесу, у тому числі користування мобільними телефонами для розмов, запізнення на заняття без поважних причин, не реагування на зауваження викладача. У разі хвороби або іншої важливої причини, викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю з деканатом та зав. кафедрою в рамках існуючого розкладу занять. Про дату, час та місце проведення занять викладач інформує студентів через старосту групи.

В умовах військового стану та пандемії Covid-19 можливо застосування особливих форм навчального процесу, у тому числі в режимі On-line консультацій та відео-конференцій.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Benhamou-Huet J. The Worth of Art: Pricing the Priceless / J. Benhamou-Huet. – Paris : Gallimard, 2020. – 256 p.
2. McAndrew C. The Art Market Report 2024 / C. McAndrew. – Basel : Art Basel & UBS, 2024. – 180 p. – Режим доступу: <https://www.artbasel.com/about/the-art-market>
3. Thompson D. The Orange Balloon Dog: Bubbles, Turmoil and Avarice in the Contemporary Art Market / D. Thompson. – London : Aurum Press, 2022. – 320 p.
4. Velthuis O., Baia Curioni S. (Eds.). Cosmopolitan Canvases: The Globalization of Markets for Contemporary Art / O. Velthuis, S. Baia Curioni. – Oxford : Oxford University Press, 2019. – 288 p.
5. Браун, П. (2022). Естетичний інтелект. Фабула. 272 с. ISBN: 9786175220856.
6. Гідера, В. (2025). Надзвичайна гостинність. Як перевершити очікування клієнтів. Наш Формат.

7. Остервальдер, А., Пінье, І., Бернарда, Г., Сміт, А., Пападакос, Т. (2023). Розробляємо ціннісні пропозиції. Як створити продукти та послуги, яких хочуть клієнти. Наш Формат. 324 с. ISBN: 978-617-7388-69-1.
8. Павліченко Н. В. Сучасний український арт-ринок: проблеми і рішення / Н. В. Павліченко // Наукові записки НаУКМА. – 2020. – Т. 3. – С. 45–52. – Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/6910>
9. Фесенко В. Арт-ринок як чинник формування мистецького середовища України: інституційні засади та перспективи розвитку / В. Фесенко // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2024. – № 3. – С. 112–118.
10. Форд, Г. (2015). Моє життя та робота. Наш Формат. 344 с. ISBN: 978-966-9742-55-1.
11. Чубукова, І. (2024). Клієнтська аналітика. Як зрозуміти покупців, підвищити їхню лояльність і збільшити доходи компанії. Віват. 448 с. ISBN: 978-966-9821-79-9.
12. Штефан О. (2011). Арт-дилер—професія чи стиль життя? Теорія і практика інтелектуальної власності, (1), 19-27.

Допоміжна

1. Айзексон, В., Безос, Д. (2024). Джефф Безос: винайди і віднайди. Вибрані тексти засновника Amazon. Наш Формат. 272 с. ISBN: 978-617-8277-56-7.
2. Заїка Г. (2019). Галерейна справа в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство, 165.
3. Момот Д. Інвестування в об'єкти мистецтва: інфраструктура арт-ринку та глобальні тенденції. In: Матеріали XI Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції «Сталий розвиток міст», 24-26 квітня 2018 р., Харків. С. 136-139.
4. Найт, Ф. (2022). Взуття-буття. Історія Nike від засновника компанії. Наш Формат. 432 с. ISBN: 978-617-8115-61-6.
5. Сонні, Дж. (2023). Засновники. Історія створення PayPal та Кремнієвої долини. Віват. 560 с. ISBN: 9789669829740.
6. Тіль, П., Мастерс, Б. (2023). Від нуля до одиниці! Нотатки про стартапи, або Як створити майбутнє (оновл. вид.). Наш Формат. 184 с. ISBN: 978-617-8120-90-0.
7. Чимбарь А. Ю. Торгівля предметами мистецтва та антикваріату через аукціони / А. Ю. Чимбарь. Вісник Дніпропетровського ун-у імені Альфреда Нобеля. Серія : Юридичні науки. 2013. № 2. С. 81-84.
8. Шарма, Р. (2018). Передові країни. В очікуванні нового «економічного дива». Наш Формат. 296 с. ISBN: 978-617-7552-01-6.

Інформаційні ресурси:

1. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 № 991-14. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
2. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом (нова редакція від 22.12. 2011 р.) - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_606600-13
3. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
4. Про наукові парки: Закон України від 25.06.2009 № 1563-VI URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/card/1563-17>.
5. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-19 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.